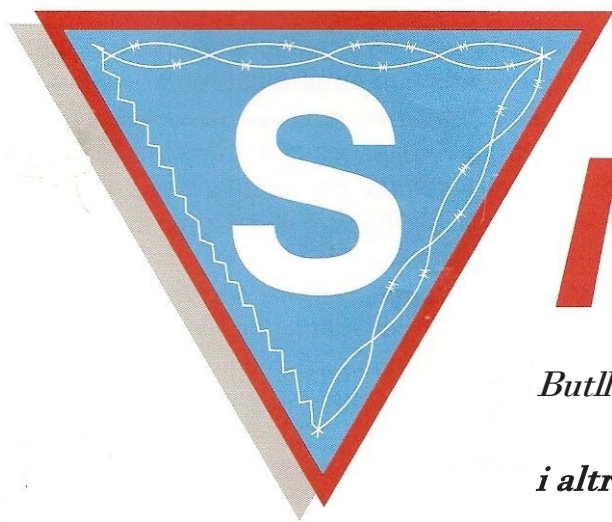

Mai més!

*Butlletí d'informació i comunicació de l'Amical de Mauthausen
i altres camps i de totes les víctimes del nazisme d'Espanya*

Sumari

- 1 · Editorial.
- 2 · COL·LABORACIONS:
 - Dones i nens a la deriva.
- 3 · INFORMACIONS:
 - Sàpiens nº 275.
- 4 · Argentina: recolzament entitats DDHH.
 - Des de la nostra seu a Barcelona.
 - Presentació llibres deport. Femenina.
- 5 · *Carretera a Gusen a Àustria.*
 - Ateneu Memòria Popular.
 - Llibre Estudis penedescens.
- 6 · Tramitació projecte llei memòria democràtica, Parlament de Catalunya.
 - Trobada amb el Ministre de Cultura.
 - Fòrum memòria democràtica.
 - Atac monòlit deportació.
- 7 · PROJECTES:
 - Viatges 80è aniversari alliberament.
 - Nova web: deportats castellano-manxecs.
- 8 · Llibre recomanat: *Comadreas*.
 - DIA INTERNACIONAL VÍCTIMES DE L'HOLOCAUST.
- 11 · Entrevistes.
- 12 · HOMENATGES:
 - Stolpersteine Hospitalet de Llobregat.
 - Stolpersteine El Vendrell.
 - XARXA MAI MÉS.
- 14 · ACTIVITATS.
- 19 · RECORDEM A...
- 20 · AGRAÏMENT.

© Amical de Mauthausen i altres camps de concentració nazis.

Sils, 1 baixos – 08002 Barcelona

Tel. 93 302 75 94

e-mail: info@amical-mauthausen.org

REDACCIÓ: Josep San Martín i Joan M. Calvo.

MAQUETACIÓ: Josep San Martín

Dipòsit legal: B-14.608-2001

S'autoritza la reproducció de fragments citant-ne la procedència.

EDITORIAL

A les portes dels viatges commemoratius del 80è aniversari de l'alliberament dels camps nazis, volem destacar l'ardu treball organitzatiu realitzat perquè la presència de la nostra Amical sigui efectiva en aquests actes. La col·laboració de nombroses persones i institucions i les complicitats teixides durant tant de temps segueixen sent la clau per assolir aquest objectiu. Per a l'Amical de Mauthausen i altres camps, la difusió i la conscienciació entre la joventut és clau i, entre totes les nombroses actuacions amb els centres educatius allà on l'Amical és present amb les seves delegacions, cal destacar la participació en aquests viatges de més d'un centenar d'estudiants de procedències molt diverses. Transitar pels espais de mort, prendre consciència de la deshumanització infligida, compartir moments de reflexió amb familiars dels deportats... es converteix, sens dubte, en una experiència formativa única.

A l'anterior quadrimestre s'han concretat importants i variades activitats en què la nostra associació ha estat present i/o ha participat. Destaquem com la celebració del *Dia Internacional en Memòria de les Víctimes de l'Holo-*

caust s'ha convertit en una jornada diversa, repartida pel territori de l'Estat, on els actes institucionals, o de la societat civil, van acompanyats de reflexions tant sobre el passat fosc de la Humanitat com sobre els perills que ens amenacen en l'actualitat i que poden suposar un perill per a la pervivència de determinats drets conquerits durant les darreres dècades.

En aquest sentit, un cop més denunciem el discurs de l'extrema dreta que s'estén impune qüestionant drets d'alguns col·lectius, banalitzant el patiment de la població civil com a conseqüència de la guerra i menyspreant el dret internacional que podria ser una garantia davant els atropellaments comesos. Palestina, Ucraïna, Síria, Somàlia, Sudan o Afganistan són escenaris on es produeixen –com assenyala Amnistia Internacional– *pèrdues atroces de vides civils, desplaçaments massius i violacions del dret internacional humanitari i dels drets humans*. Apel·lem als governs democràtics perquè assumeixin la responsabilitat d'aïllar l'extrema dreta i es comprometin a treballar de manera mancomunada per la pau, evitant escalades armamentistes i implementant polítiques efectives que solucionin problemes reals de la ciutadania.

Dones i nens a la deriva

Josepa Gardenyes Pedrol
(Vocal de la Junta Amical de Mauthausen)

Malauradament, els mitjans d'informació ens ofereixen imatges de l'èxode de la població civil a les guerres actuals. És fàcil establir un paral·lelisme amb les imatges conegudes de la nostra Retirada el gener del 1939. Què canvia? El blanc i negre de la fotografia, el vestit, les bosses... Gairebé mig milió de persones van creuar la frontera de França; moltes dones i nens van ser llançats a futurs incerts. Entre tots ells hi trobem la família dels que després serien deportats a Mauthausen, Joaquim i Enric Aragonès Campderrós; la Pilar Benet i la Rosa, esposa i filla de Joaquim; i l'Assumpció i la Pilar Aragonès, germanes.

Després del llarg camí de Rubí (Barcelona) a França, amb la mort durant el camí de la Francesca Campderrós, mare dels germans, van ser enviades al poble de Gueret, al departament de La Creuse, a l'altiplà central francès.

Després de mesos, el Joaquim Aragonès va poder localitzar la família a través de la Creu Roja, mentre ell era al camp del Barcarès. I així es va poder comunicar amb elles:

*Per les cartes que em va enviar la Pilar vaig saber que a Gueret les condicions de les refugiades tampoc eren gens bones i la família patia dificultats. Algunes famílies franceses havien anat a buscar refugiades per treballar. La meva germana Assumpció es va apuntar i va anar a parar a una casa on s'aprofitaven de la seva situació i la mataven treballant. La Pilar no podia sortir del camp perquè s'havia de fer càrrec de la Rosa, que tenia 8 anys i, a més, des que hi era patia còlics. I la meva germana Pilar tampoc estava gens bé de salut.*¹

Segons les dades extretes de l'estudi *Les refugiés espagnols dans le Creuse, 1936-1940* de l'historiador Christophe Moreigne, podem fer-nos un retrat del que va ser l'acolliment i l'organització dels refugiats. A finals de gener de 1939, les autoritats de la prefectura van rebre 270 refugiats. *Le Populaire du Centre* informava sobre el comboi del 13 de febrer:

*Tot un tren de refugiats va arribar des de la Catalunya republicana [via Perpinyà], a l'estació de Guéret. Prop de 1.200... Majoritàriament dones i nens, però també ferits. Un servei d'autobusos transportava els desgraciats a l'Hôtel Central de Guéret, requisats per donar menjar als que preferien l'exili a l'escavatge franquista. L'ajuntament de l'escola secular ha estat escollit com a dormitori, fins que sigui possible distribuir aquest contingent per tot el departament.*²

Una nota del prefecte Sauvaire adreçada al ministre de l'Interior el 27 de febrer donava detalls de l'allotjament dels refugiats:

L'acolliment de les poblacions de La Creuse als refugiats espanyols va ser extremadament correcta. L'arribada dels primers refugiats de la Guerra Civil espanyola el 1937 havia donat lloc a nombroses manifestacions de curiositat, simpatia o desconfiança en funció de les afinitats polítiques, també havia donat lloc a una afluència d'aportacions i iniciatives generoses, però sovint inoportunes i de vegades vergonyoses.

Actualment, l'opinió pública ha acceptat ràpidament la presència de refugiats espanyols i encara que algunes persones han fet algunes valoracions malicioses, el seu mal humor ha disminuït ràpidament.

A més, el fet que la gran majoria dels refugiats siguin dones i nens inclina a la indulgència els opositors més hostils a la causa dels republicans espanyols.

*Els refugiats, per part seva, es portaven bé, si no donaven les gràcies oficials, expressaven la seva satisfacció sempre que se'ls donava l'oportunitat.*³

L'11 d'abril, La Creuse tenia 2145 refugiats, el 50% eren dones, el 40% nens i el 10% homes. La substitució del prefecte Sauvaire, el juliol de 1939, i la posada en servei del camp de Le Clocher, van iniciar un període encara més difícil per als exiliats. El seu número va caure ràpidament el 8 de setembre a 1390 persones, 820 refugiats menys en dos mesos. Aquest descens es va aconseguir amb repatriacions cada cop més nombroses i trasllats a altres departaments sense refugiats. El camp de Le Clocher havia estat creat en un context internacional que anunciava clarament la guerra. El 30 d'abril del 1939, el ministre de l'Interior havia enviat una circular als prefectes, de la qual destaquem:

*... Alguns de vosaltres m'heu cridat l'atenció sobre les dificultats que podria presentar la presència de refugiats espanyols en cas que s'hagués de posar en marxa el pla de retirada, evacuació i expulsió de la població francesa. De fet, certs locals, actualment ocupats per refugiats, poden ser necessaris per assegurar l'allotjament de les poblacions que s'haurien d'acollir...*⁴

Le Populaire du Centre de l'1 de setembre titulava: No hi ha més refugiats a Guéret.

Per buidar tots els nuclis de refugiats, van ser portats al campament de Le Clocher, que pren un aspecte més aviat sinistre ja que dues fileres de filferro espinós l'envolten. Així que nosaltres també tenim el nostre camp de concentració... el nou prefecte es va negar a permetre que els refugiats anessin a La Creuse, ja fos per complir una promesa de feina o

per trobar familiars, llevat que hi hagués un compromís de tornar a Espanya molt ràpidament.⁵

El 22 d'octubre de 1939, el Dr. Janicaud va escriure una carta al Prefecte:

*Crec que us he d'assenyalar les condicions higièniques molt defectuoses d'aquest camp. Aquest campament es va establir en un lloc pantanós i fred i les persones que van ser internades no estaven prou defensades contra el fred i la humitat. En particular, el nombre de mantes posades a la seva disposició és molt insuficient. Finalment, l'excessiva promiscuïtat que existia a les casernes va afavorir la propagació de totes les malalties contagioses.*⁶

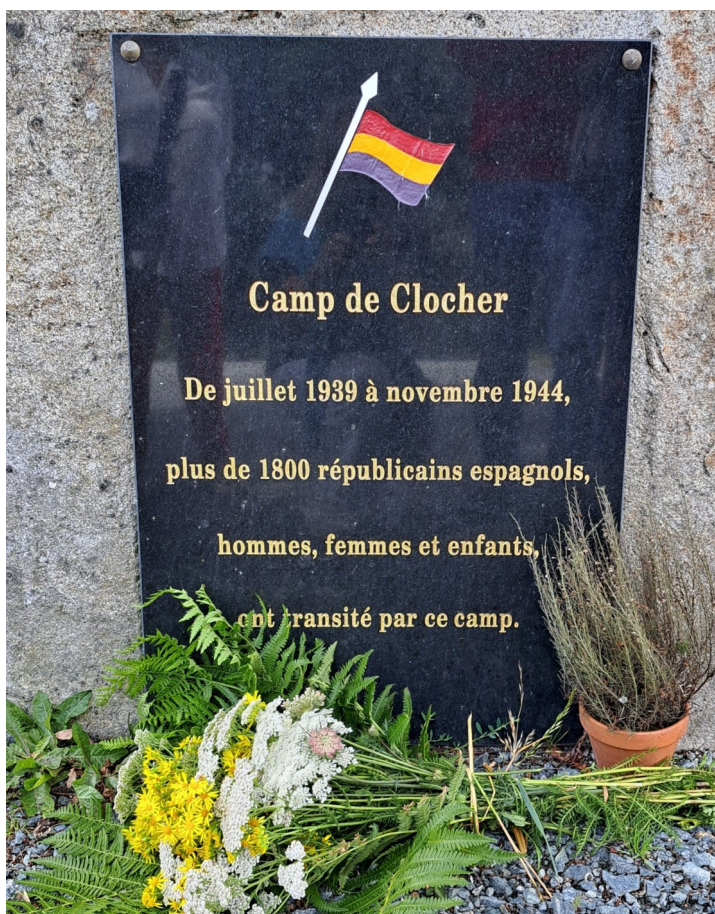
Les dones de la família Aragonès, després de gairebé 10 mesos d'estada a França sense que millorés la situació, al contrari, amb l'entrada de la tardor i el fred, sumat a la constant pressió de les autoritats pel retorn dels refugiats, el novembre de 1939 la dona i filla del Joaquim van tornar a Rubí.

M. Amparo Sánchez, llavors una nena de dos anys, dona testimoni del record familiar sobre el cru hivern del 1940:

*Dormíem sobre la palla, a terra. Ens ficàvem molt junts per intentar protegir-nos el màxim possible. La meva mare trencava el gel per rentar la roba al camp i va vessar llàgrimes sobre els seus dits blaus de fred.*⁷

Amb l'ocupació de França per l'exèrcit alemany, a Le Clocher es va ubicar un grup de treballadors estrangers (GTE), en què part del contingent estava format per espanyols.

El 19 de setembre de 2022, a petició de l'Ateneu Republicà del Limousin, es va instal·lar una placa commemorativa per recordar el lloc on hi va haver un camp de detenció del 1939 al 1942. A l'acte van as-

sistir supervivents i familiars, així com autoritats locals que van manifestar la necessitat de recordar, ja que la població actual desconeix aquesta història.

Notes:

- 1 Gardenyes, Josepa. *Joaquim Aragonès, de Rubí a Mauthausen*, pàg. 82.
- 2 Moreigne, Christophe. *Refugiados españoles en La Creuse 1936-1940*, pàg. 221
- 3 Ídem pàg. 223
- 4 Ídem pàg. 232
- 5 Ídem pàg. 227
- 6 Ídem pàg. 236
- 7 Sánchez, M. Amparo, testimoni inauguració monument de Le Clocher.

INFORMACIONS

Després de l'infern, "Sàpiens" n° 275

Organitzat per la revista *Sàpiens* i per l'Amical el passat 11 de febrer es va presentar el número 275 d'aquesta revista a l'auditori del Museu d'Història de Catalunya. En aquest número s'ha publicat un reportatge sobre la situació viscuda pels republicans al

moment de l'alliberament dels camps. Maria Coll, l'autora va poder accedir als testimonis conservats a la biblioteca i a l'arxiu de l'Amical i va comptar amb l'assessorament del nostre president, Joan M. Calvo, que va col·laborar amb una entrevista que acompanya el reportatge. L'acte va ser presentat pel director del *Museu*, Jordi Principal, i la directora de la revista, Clàudia Pujol, que va establir un diàleg amb el nostre president plantejant les diferents circumstàncies que van envoltar aquelles jornades on l'alliberament va estar envoltat d'incerteses, pors, alegries... i va posar en evidència la veritable condició d'apàtrides dels supervivents republicans que no tenien lloc on tornar. Les persones assistents van superar l'aforament previst i algunes van intervenir en un interessant col·loqui final.

Argentina: Recolzament a las entitats de Drets Humans

Amb un escrit de suport i solidaritat, l'Amical es va adherir al comunicat de diverses entitats de DDHH argentines, en rebuig al desmantellament per part de la Secretaria de Drets Humans del Ministeri de Justícia, d'àrees estratègiques en què se sostenien les polítiques de Memòria, Veritat i Justícia reconegudes internacionalment pel seu valor i transcendència.

L'escrit de l'Amical va ser llegit a l'acte de suport multitudinàriament celebrat el 4 de gener al *Museu Lloc de Memòria ESMA* de Buenos Aires, on anteriorment va funcionar l'Escola de Mecànica de l'Armada com a centre clandestí de detenció, tortura i extermini durant la dictadura cívico-militar argentina.

Des de la nostra seu a Barcelona

-Reunió amb l'oficina del Parlament Europeu de Barcelona. El 22 de gener passat va visitar la nostra associació Sergi Barrera, director de l'Oficina del Parlament Europeu a Barcelona. L'objectiu de la reunió era explorar possibilitats de col·laboració amb motiu del 80è aniversari de l'alliberament dels camps de concentració nazis. Es va tractar d'una primera trobada on ens va presentar, per una banda, el projecte de les Escoles Ambaixadores del Parlament Europeu; i, de l'altra, les activitats previstes per a aquest curs en què ens hem proposat col·laborar en el seu desenvolupament.

-Reunió de treball amb joves de Santa Coloma de Gramenet. Dimecres 26 de febrer a la tarda van visitar l'Amical els alumnes i les alumnes, de Santa Co-

loma, que han previst la seva participació a la trobada de joves, organitzada per la Federació Internacional de Resistents (FIR), al Camp de Buchenwald el mes d'abril. A la nostra seu van poder conèixer la biblioteca, l'arxiu, materials diversos i van rebre nocions bàsiques sobre la memòria de la deportació dels republicans espanyols.

Presentació de llibres sobre la deportació femenina

Organitzat per l'Amical de Mauthausen i el Memorial Democràtic, el 24 de gener passat, es van presentar els llibres Roser Fuvà: *Una pradenca a Ravensbrück*, de Roser Reixach i Anna Gorsh, i *Cinteta Rodríguez Tomàs*, de Maria Perolada, a *La Model, Espai Memorial*. Les intervencions de Josep Calvet, cap de projectes del Memorial, i de Joan M. Calvo, president de l'Amical de Mauthausen, van donar pas a les autores, les quals van explicar detalladament les investigacions realitzades per identificar aquestes dues deportades i conèixer quines van ser les trajectòries que les van conduir a patir a les seves pròpies carns el trauma de la deportació als camps nazis.

Al mateix lloc, organitzat també per la nostra associació, el 21 de febrer es va presentar el llibre *Espanyoles deportades*, de la investigadora Amalia Rosado Orquín, que va denunciar la soledat que ha acompanyat la seva investigació, l'escassa difusió del seu treball al País Valencià,

així com el desconeixement general sobre les circumstàncies i les característiques de la deportació de les espanyoles als camps. El llibre és un resum de la seva tesi doctoral: *Los triángulos rojos: Un estudio de género de la deportación femenina española en los campos de concentración del Nacionalsocialismo*, presentada a la Universitat Jaume I de València el febrer de 2023. Entre altres fonts, Amalia, ha utilitzat documentació de diversos arxius internacionals i testimonis de supervivents per a analitzar les trajectòries individuals i col·lectives de les deportades espanyoles, des d'una perspectiva de gènere, que expliquen les peculiaritats específiques de la seva experiència als camps del Reich.

Itinerari per Àustria de *Carretera a Gusen*

Entre el 25 i el 28 de febrer, el documental *Carretera a Gusen* es va projectar a Katsdorf, Wels, Perg i Linz a Àustria. Després de cada sessió hi va haver un debat amb el director, Eloy Calvo Campos i el protagonista Àlex Cirera Izquierdo. La iniciativa, amb el suport del departament de la Unió Europea i Acció Exterior de la Generalitat de Catalunya i el programa europeu Erasmus+, forma part dels actes commemoratius del 80è aniversari de l'alliberament del camp de Mauthausen.

L'estrena de la versió subtitulada en alemany va tenir lloc el 25 de febrer a Katsdorf, amb la participació de Krystyna Schreiber, delegada del Govern de Catalunya a Europa Central, Andreas Derntl, batle de St. Georgen-Gusen, el director i el protagonista.

El 26 de febrer es van realitzar projeccions educatives a Wels, Perg i Linz. Aquell mateix dia es va fer una roda de premsa a la *Haus der Erinnerung* (Casa

de la Memòria) a St. Georgen an der Gusen. El director i el protagonista van estar acompanyats per la directora de la *Bewusstseinsregion* (Regió de consciència) *Mauthausen-Gusen-St. Georgen* i l'alcalde, que van destacar el compromís de recuperar i preservar els llocs històrics de memòria.

Àlex Cirera, va explicar el viatge, que va ser un repte personal, i va destacar un dels moments més significatius: la col·locació de

la placa commemorativa a Gusen, simbolitzant la recuperació de la memòria del seu avi Fèlix, rescatant-lo de l'oblit,

A la gira, que va finalitzar a Linz, va col·laborar el soci de l'Amical, Andreu Vall, que va ajudar en la traducció en algunes de les projeccions. L'experiència

ha estat molt ben valorada tant pel director com pel protagonista i no es descarta tornar a fer noves projeccions a Àustria.

Ateneu de Memòria Popular

El 18 de febrer va tenir lloc una trobada d'entitats de l'AMP, amb la idea d'intercanviar opinions sobre diversos temes i coordinar actuacions de les entitats per evitar coincidències o contra programacions, per la gran quantitat d'actes organitzats per les diferents entitats i el mateix Ateneu.

El 19 de març va tenir lloc l'assemblea anual de l'Ateneu de Memòria Popular, del què la nostra associació va ser una de les entitats fundadores. A la reunió,

entre altres temes tractats, es va presentar la memòria anual d'activitats, l'estat de comptes i es va informar que actualment formen part de l'Ateneu 19 entitats

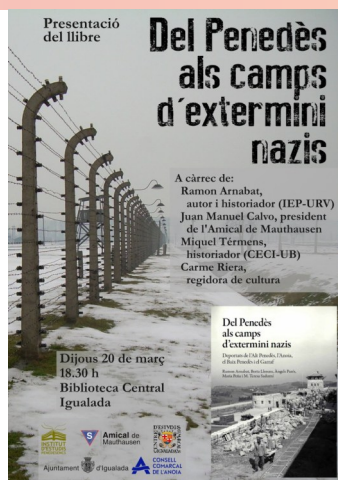
diverses. En aquesta assemblea Angelina Puig va deixar la presidència i el seu successor Toni Cool va ser elegit per unanimitat. Des d'aquestes pàgines volem agrair a Angelina la seva dedicació i compromís des que es va fundar

l'AMP i, al Toni, sort i el nostre oferiment de col·laboració per assolir els objectius compartits entre les entitats organitzades al voltant de l'Ateneu.

Publicació del llibre de l'Institut d'Estudis Penedesencs

Amb el títol: *Del Penedès als camps nazis. Deportats de l'Alt Penedès, l'Anoia, el Baix Penedès i el Garraf*, l'Institut d'Estudis Penedesencs ha publicat aquesta obra que aprofundeix en el coneixement personal i col·lectiu dels 124 deportats d'aquestes comarques, dels quals només van sobreviure 29. La investigació ha estat coordinada per l'historiador i soci de l'Amical, Ramon Arnabat, i ha estat desenvolupada per les historiadores Berta Llo-

rens; Àngels Parés, Maria Peña i Mª Teresa Sadurní.

L'Amical va col·laborar des dels inicis de la investigació assessorant sobre determinats aspectes generals de la deportació dels republicans espanyols, facilitant dades i accés a la pròpia documentació i també ha participat en la presentació del llibre a diferents localitats: Vilafranca del Penedès, el Vendrell, Llorenç i Igualada.

Parlament de Catalunya. Tramitació Projecte de Llei de memòria democràtica

Juntament amb altres entitats de memòria, l'Amical de Mauthausen va assistir el passat 27 de febrer al ple del Parlament de Catalunya on es va donar via lliure perquè la Llei de Memòria, pactada a la legislatura anterior, pugui continuar la seva tramitació ordinària en ponència i comissió, rebutjant les esmenes de retorn presentades per PP i VOX.

La votació de rebuig a aquestes esmenes va acabar amb un llarg aplaudiment dels grups parlamentaris que han facilitat la tramitació de la llei, adreçada als representants de les entitats que vam ser presents al Parlament.

Trobada amb el ministre de Cultura

L'Associació Catalana Persones Expresses Polítiques del Franquisme, l'Amical de les Brigades Internacionals de Catalunya i l'Amical de Mauthausen i altres camps –totes integrants de la Federació Internacional de resistents (FIR)– i membres de l'Ateneu de Memòria Popular, el passat 7 de març vam acompanyar el ministre de Cultura, Ernest Urtezar, a la visita que va realitzar a *La Model-Espai Memorial* de Barcelo-

na, a l'exposició *Generacions TOP* sobre la repressió exercida per aquest tribunal, creat el 1963, que va sentenciar unes 3.800 persones fins el 1977.

Posteriorment vam tenir una trobada on vam poder explicar les principals inquietuds de les nostres associacions i algunes de les actuacions previstes en aquest 80è aniversari de l'alliberament dels camps nazis i els viatges programats amb estudiants als memorials dels camps, entre ells la trobada de joves organitzada per la FIR al camp de Buchenwald.

Fòrum Memòria Democràtica

El Consell d'Educació de Catalunya (Departament d'Educació) ha posat en marxa el *Fòrum Memòria Democràtica* que es desenvoluparà en diverses sessions de treball al llarg del curs 2024-2025. Al Fòrum

hi participen professors amb gran experiència en treballs sobre memòria democràtica, associacions de memòria, partits polítics, sindicats... Es desenvoluparà en set sessions de treball en què es reflexionarà sobre la memòria democràtica (concepte, aspectes legals, didàctica...) i es presentaran experiències de treball a l'aula.

Nou atac al monòlit en memòria de la deportació

A Águilas (Múrcia), el monòlit que recorda els nou deportats de la localitat ha estat vandalitzat per tercera vegada. El fet s'ha posat en coneixement de l'ajuntament de la localitat i ha estat denunciat davant la fiscalia de Memòria Democràtica de la Comunitat.

80è aniversari de l'alliberament. Viatges commemoratius

La nostra associació és l'única entitat fundada per supervivents espanyols que havien estat deportats a diferents camps nazis durant la Segona Guerra Mundial, que des de fa més de 20 anys organitza viatges a Mauthausen de manera ininterrompuda, excepte els anys en què va ser impossible per la pandèmia, per participar en els actes commemoratius organitzats pel Comitè Internacional de Mauthausen, del qual forma part la nostra associació amb dos representants permanents. A totes i cada una de les expedicions es cuida la diversitat del grup, en què participen familiars de les víctimes, particulars, representants institucionals, socis de l'Amical i estudiants d'Educació Secundària.

L'Amical ha participat en actes d'homenatge en altres camps, com és el cas d'Auschwitz on l'any 2020 vam ser convidats pel Ministeri d'Afers Estrangers a les cerimònies commemoratives, acompanyant el cap de l'Estat i la ministra Arancha González; també, als camps de Buchenwald, Sachsenhausen o Ravensbrück.

La participació activa de grups d'estudiants ha estat i continua sent prioritària per a la nostra associació, motivada pel compromís dels nostres fundadors i fundadores de testimoniar i transmetre la memòria de la deportació entre el jovent. Des de la legalització el 1978, fins i tot amb anterioritat, la presència de l'Amical als centres educatius s'ha fet palesa de forma continuada gràcies a la complicitat d'amplis sectors del professorat que, sense cap normativa curricular, intentaven transmetre al seu alumnat els valors i la memòria dels qui tant van lluitar per les llibertats del

nostre país i per un món millor.

Els centres educatius que formen part de les nostres expedicions als camps adquireixen un triple compromís perquè la seva participació sigui efectiva:

- Desenvolupar un projecte previ acordat amb l'Amical, amb una selecció del grup d'alumnes que, en representació del centre, participaran al viatge.

- Assumir responsabilitats durant el viatge, tant en els aspectes funcionals com en els més emotius, com són la convivència intergeneracional i la participació activa als actes d'homenatge.

- Programar activitats de retorn al centre, obertes a la resta de la comunitat educativa.

Per tal de commemorar aquest 80è aniversari l'Amical està organitzant els viatges següents amb presència d'estudiants:

- Buchenwald: trobada de joves europeus organitzada per la FIR.

- Ravensbrück: organitzat amb l'Amical de Ravensbrück i la Fundació Neus Català.

- Auschwitz: treball educatiu en un institut de Barcelona sobre la Pau i els Drets Humans.

- Mauthausen: expedició de més de 200 persones entre les quals hi ha estudiants d'Aragó, Catalunya, el País Valencià i Extremadura.

Aquests viatges no serien possibles sense la complicitat del professorat implicat en el projecte i les diverses institucions que hi donen suport: ajuntaments, consells comarcals, Diputació de Barcelona, Memorial Democràtic i Secretaria d'Estat de Memòria Democràtica.

Nova web: Castellanomanxecs deportats

Luis Calvillo González, Xulio García Bilbao i Julián González Fraile

Partint dels objectius definits als estatuts de l'Amical de Mauthausen i altres camps, els tres socis signants ens plantejarem realitzar una base de dades i les biografies dels nostres paisans deportats als camps nazis. Aquest article detalla el procés seguit, des de la investigació inicial fins a la culminació del procés. Comptàvem amb l'experiència prèvia del nostre president, Joan M. Calvo Gascón, amb els seus treballs sobre els aragonesos deportats i sota les seves orientacions i consells vam començar a posar fil a l'agulla. Primer vam establir els objectius i realitzàrem una investigació preliminar i exhaustiva per identificar les fonts d'informació disponibles i els treballs elaborats amb anterioritat. Amb la informació interna de l'Amical i el formulari compartit, s'ha implementat la

informació corresponent als diferents camps:

- Nom complet del deportat, amb data, lloc de naixement i localització a Espanya durant la República i la Guerra d'Espanya, així com les dades de contacte dels seus familiars.

- Professió, militància política i/o sindical, unitat militar, si així es va produir, on va prestar els seus serveis i la graduació obtinguda.

- Data i lloc de l'arribada a França, camps de refugiats, en quina CTE va tenir destinació i si va participar a la Resistència.

- Data i lloc on es va produir la captura; a quines presons, *frontstalags* o *stalags* va estar presoner i l'origen de la deportació.

- Data i lloc de l'inici de la deportació, trasllats a altres camps o subcamps i data i lloc de la mort o de

l'alliberament. En el cas dels alliberats se n'ha rastregat els llocs d'estada i localitat i la data de la mort.

-En tots els casos es deixa constància de si hi ha bibliografia, articles de premsa o informació a la xarxa. La recol·lecció de dades ha estat un procés meticulós i exhaustiu. Vam utilitzar diverses fonts primàries, perquè ens proporcionessin informació original i directa.

Perquè la base de dades sigui accessible al públic,

s'està creant una plataforma web en línia que permetrà cercar informació per diferents criteris. Es durà a terme una campanya de divulgació prèvia a la seva presentació, prevista per al proper 5 de maig de 2025 a la biblioteca de Castilla-La Manxa, ubicada a l'Alcázar de Toledo.

Tota la informació obtinguda, així com còpia dels documents, estaran a disposició de les famílies dels deportats que ho sol·licitin.

Biblioteca. Llibre recomanat: *Comadreas*

Novel·la d'Alejandro Pedregosa publicada per l'editorial Cuatro Lunas, ha arribat fa unes quantes setmanes a la nostra biblioteca. L'acció es desenvolupa al món concentracionari de Mauthausen i Gusen i, també, en un poble costaner andalús. Amb una exquisida prosa l'autor narra la història de dos homosexuals,

Jules i Marcel, víctimes de l'odi i de la barbàrie nazi. I, també, la de Joana la Churra, una mare andalusa, humil, resilient, la tràgica història de la qual constitueix un dels capítols més bonics del llibre. Al llarg de les pàgines d'aquesta obra literària hi ha odi, maldat i dolor, però també hi ha amor, bondat i humanitat.

Dia Internacional Memòria Víctimes Holocaust i Prevenció de Crims contra la Humanitat

23 i 27 de gener, Barcelona.

Una àmplia representació de la nostra associació va assistir als actes institucionals celebrats a Barcelona en record de les víctimes de l'Holocaust. El 23, a la plaça de Sant Jaume, es va dur a terme un acte organitzat per la Generalitat i l'Ajuntament; i el 27, es va retre homenatge a les víctimes al Parlament de Catalunya. En tots dos casos hi va haver una gran representació d'autoritats polítiques (president del Parlament, consellers, diputats, regidors...) així com familiars, representants d'associacions memorialistes... Cal destacar la participació activa d'estudiants, en concret, dels instituts barcelonins Teresa Pàmies i Icària.

24 de gener, Terrassa (Barcelona). Estudiants de les Escoles Ambaixadores del Parlament Europeu, acompanyats d'autoritats polítiques i associacions memorialistes, van fer una ofrena floral i un home-

natge davant de la placa dedicada als deportats locals situada al cementiri vell de la ciutat. A continuació, hi va haver una taula rodona amb Bàrbara Brix, Peter Pogany-Wnendt i Jaume Asens.

25 de gener, Barcelona. Al Centre Cívic Pati Llimona es va projectar el documental *La noia de Salònica* d'Alison Jayne Wilson on Mazaltov Fofó Behar narra la seva experiència al camp d'Auschwitz com a víctima d'experiments mèdics. Entre els assistents hi havia estudiants i professors de l'Institut Italià de Barcelona i un institut de l'Hospitalet de Llobregat (Barcelona). Aquesta activitat estava organitzada per l'ANPI (Associazione Nazionale Partigiani d'Itàlia) i Amical de Mauthausen.

26 de gener, Lleida. Acte en memòria de les víctimes de l'Holocaust organitzat per l'ajuntament de Lleida al costat del monument als deportats de Llei-

da. Participació de l'alcalde, Félix Larosa, i representació dels diferents grups de la corporació municipal, a excepció de VOX. L'Amical hi va participar amb el parlament de Josep San Martín i amb l'ofrena floral davant del monument. Hi va haver parlaments en representació dels col·lectius de víctimes i encesa d'espelmes. Un duo va interpretar diverses cançons durant l'acte.

26 de gener, Sant Boi de Llobregat. Organitzat per l'ajuntament, en col·laboració amb l'Amical, es va celebrar l'acte institucional davant la placa instal·lada a la plaça Mercè Rodoreda, es va fer una ofrena floral, una encesa d'espelmes i la lectura del manifest de l'Amical. Hi van participar també entitats locals com l'Associació cultural gitana de Camps Blancs, el Grup de Teatre Imagina i la Fundació Joan Bardina. Hi va intervenir per part de l'ajuntament el regidor de memòria, Àlex Pérez; en representació de l'Amical, Isidoro Teruel; i tancà l'acte l'alcalde, Lluïsa Morret.

27 de gener, Madrid. Senat d'Espanya. A l'antic saló de sessions del Senat, es va celebrar l'Acte d'Estat, presidit pel president del Senat, Pedro Rollán; va actuar com a mestre de cerimònies Jaime Moreno, director general del Centre Sefarad-Israel i cap de la Delegació d'Espanya davant de l'Aliança Internacional per a la Memòria de l'Holocaust. Hi van intervenir David Obadía, president de la Federació de les Comunitats Jueves d'Espanya, Carmen Santiago, vicepresidenta del Consell Estatal del Poble Gitano, Concha Díaz Berzosa, vicepresidenta de l'Amical, i Albert Barbouth, supervivent de l'Holocaust. Inés Álvarez Lorenzo, sòcia de l'Amical, i filla d'Ángel Álvarez Curto, deportat a Dachau, en representació

dels republicans espanyols, va encendre una de les sis espelmes en memòria dels diferents col·lectius de víctimes, i Rocío González Cabello va interpretar diverses peces musicals a violí. El secretari d'estat de Memòria Democràtica, Fernando Martínez va acabar la seva intervenció amb el fragment del jurament de Mauthausen, *la pau i la llibertat són les garanties de la felicitat dels pobles, i de la construcció d'un món sobre noves bases de justícia social i nacional, aquesta és l'única ruta cap a una col·laboració pacífica de les nacions i els pobles*. L'acte va concloure amb la intervenció del president del Senat.

27 de gener, Manresa (Barcelona). El Memorial Democràtic, els instituts impulsors del projecte Manresa-Mauthausen i l'ajuntament de la ciutat van organitzar els actes commemoratius amb la participació de centres educatius de Catalunya que un acte titulat: *Per un món millor*, amb la presència del conseller de Justícia de la Generalitat de Catalunya, la directora dels Serveis Territorials d'Educació i l'alcalde de la ciutat.

27 de gener, Mataró (Barcelona). Ofrena floral davant el monument als deportats locals en què, com cada any, va participar la nostra associació representada per Margarida Colomer i Xavier Rodríguez Toran.

27 de gener, Montornès del Vallès (Barcelona). Com a record de les víctimes de l'Holocaust es va procedir a fer una ofrena floral a la plaça de la República. El regidor de memòria, Sergi Pérex, va fer lectura del manifest de l'Amical i va tancar l'acte l'alcalde de la localitat, José A. Monero. S'interpretaren dues peces musicals a càrrec d'una alumna de l'Escola Municipal de Música.

27 de gener, Parlament de Navarra. En col·laboració de l'Amical i de l'Associació AFFNA36 es va instal·lar a l'edifici del parlament de Navarra una exposició durant 7 dies sobre els deportats navarresos, amb una petita intervenció al Parlament del

nostre delegat, davant les persones més significatives del món de la política i de la comunitat, amb visites guiades per als assistents públics i una altra per als veïns de la capital.

27 de gener, Sabadell (Barcelona). Ofrena floral en memorial dels deportats sabadellencs als camps i a totes les víctimes del nazisme davant del monument de la plaça Montserrat Roig. Va intervenir en nom de l'Amical Josepa Gardenyes i va tancar l'alcalde de la ciutat, Marta Farrés. A l'acte hi van assistir nombrosos familiars dels deportats locals, autoritats municipals, associacions de memòria, partits polítics i sindicats.

27 de gener, Sant Just Desvern (Barcelona). L'acte va tenir lloc a la Sala Ovidi Montllor del Casal de Joves amb la lectura del manifest de l'Amical de Mauthausen. Tot seguit, es va dur a terme una sessió del taller *Holocaust i deportació. Història, memòria i cinema* a càrrec del nostre col·laborador Xesco Montañez que va conduir el col·loqui posterior.

27 de gener. Santa Coloma de Gramenet (Barcelona). A les 11.30 hi va haver una ofrena institucional a l'escultura-memorial dedicada als deportats de la localitat ubicada als jardins del Museu Torre Balldovina. Posteriorment els assistents van poder sumar-se col·locant una espelma encesa.

27 de gener, Terrassa (Barcelona). Com els darrers anys es va celebrar aquest acte a l'atri de l'ajuntament presidit per la regidora de memòria democràtica Montserrat Calpena. Van participar els centres educatius que van participar en el viatge a Mauthausen amb

la nostra Amical i es van encendre espelmes en memòria dels diferents col·lectius, en representació dels deportats republicans ho va fer Joan Arnau nebot del deportat Arturo Arnau Monleón, supervivent del camp de Mauthausen.

27 de gener, Saragossa. El *Centre Cívic Rio Ebro* va acollir l'acte anual en memòria de les víctimes de l'Holocaust, organitzat per l'Amical de Mauthausen i altres camps i Rolde de Estudios Aragoneses.

Es van encendre espelmes en homenatge als col·lectius represaliats (jueus, gitanos, perseguits polítics, discapacitats, homosexuals...), als nens i nenes, i als justos que, en aquells temps de barbàrie, van salvar vides a risc de les seves pròpies. Aquest esperit va quedar reflectit en les paraules de Carlos Espés (nebot nèt de l'ejeano Ramón Lacima, exiliat després de la guerra d'Espanya i mort a Gusen); Pilar de la Vega (professora d'Història), o Vanessa Carbonell i Giu Losantos, recordant, respectivament, el poble

gitano i les persones perseguides per les seves opcions afectivosexuals i d'identitat. Aquesta esperança en el futur es va palesar en la intervenció d'Inés, Cristian, Pedro i Javier (alumnes de l'IES Miguel Catalán de Saragossa) i els discursos dels representants de les entitats organitzadores (Josep San Martín, per l'Amical, i Víctor Juan, per REA). A més de l'aportació de la fundació Rey Ardid de Saragossa (organització enfocada a l'atenció, la cura i la integració de les persones vulnerables) que va fer donació a l'Amical de Mauthausen del quadre que havien realitzat per a l'acte en memòria de les víctimes de l'Holocaust.

27-30 gener, Ripollet (Barcelona). Publicació a la web municipal del manifest de l'Amical i, el dia 30, el Ple de l'ajuntament va aprovar una moció per la commemoració del Dia Internacional en memòria de les Víctimes de l'Holocaust.

28 de gener, Madrid. Assemblea de la Comunitat de Madrid. A l'Assemblea regional, es va celebrar l'acte institucional organitzat per la Comunitat de Madrid i la Comunitat Jueva de Madrid (CJM). L'historiador José Antonio Lisbona va presentar l'acte i van intervenir, entre d'altres, la presidenta de la CJM, Estrella Bengio, i Albert Barbouth, supervivent de l'Holocaust, que va narrar les vivències de la família com a resident a França d'origen turc. Concha Díaz Berzosa, vicepresidenta d'Amical, en representació dels republicans espanyols, va encendre una de les sis espel-

mes en memòria del Record. L'acte va concloure amb la cançó *Ahava hi tenatzeh* (L'amor triomfara), a càrrec del cor de la CJM.

30 de gener, Ajuntament de Madrid. Acte institucional organitzat per l'Ajuntament al Pati de Cristalls de la plaça de la Vila, presentat per María Royo, responsable de comunicació de la FCJE, amb la participació de l'alcalde de Madrid, José Luis Martínez-Almeida, la presidenta de la Comunitat Jueva de Madrid, Estrella Bengio, l'encarregat de negocis de l'am-

baixada d'Israel a Espanya, Dan Poraz, i el director general del Centre Sefarad-Israel, Jaime Moreno. A l'acte, es van projectar imatges de la vida dels supervivents després de la guerra; i el supervivent, Albert Barbouth, va relatar la seva experiència. Hi van assistir representants dels grups municipals; i Concha Díaz Berzosa, vicepresidenta d'Amical, va encendre una de les sis espelmes en nom dels republicans espanyols. L'acte va concloure amb una interpretació musical de Mercedes Banzaquen de la CJM.

ENTREVISTES

Amb motiu del Dia Internacional en Record de les Víctimes de l'Holocaust, membres de la nostra associació han concedit entrevistes i han participat en diferents tertúlies radiofòniques:

-Radio Sant Boi: Àlex Rigol

https://www.radiosantboi.cat/programs/diesderadio/radiosantboi_podcast_28059

-BTB (Àlex Rigol):

<https://x.com/NoticiesEnXarxa/status/1883806660151611650>

-26/01/2025: 20 minutos (Joan M. Calvo). Entrevista sobre la deportada Feliciano Pintos Navas, originària de la província d'Àvila, supervivent d'Auschwitz

<https://www.20minutos.es/noticia/5675695/0/feliciano-pintos-bierge-superviviente-espanola-campo-concentracion-auschwitz/>

-26/01/2025: Tot Cerdanyola: (Joan M. Calvo).

Memòria de la deportació: https://www.totcerdanyola.cat/actualitat/lluita-memoria-deportats-camps-concentracion-nazis-80-anys-despres_2208840102.html

-27/01/2025: Mataró Radio: (Joan M. Calvo).

Assassinats de discapacitats durant el nazisme i la celebració del 27 de gener.

https://www.ivoox.com/si-vas-pel-carrer-i-ensopegues-persecucio-de-audios-mp3_rf_138725909_1.html

-27/01/2025: El Balcó Radio Barcelona. (Joan M. Calvo). Treball de memòria als centres educatius.

https://cadenaser.com/audio/ser_cataluna_elbalco_20250127_190000_210000/

-27/01/2025 Catalunya Radio: Joan M. Calvo. Sobre l'Amical i la memòria: <https://www.3cat.cat/3cat/joan-calvo-amical-mauthausen-la-democracia-no-es-prou-garantia-per-aturar-lextremadreta/audio/1232762/>

-30 /01/2025 Matarranya al día: Joan M. Calvo: Memòria i celebració del 27 de gener.

<https://matarranya.media/societat/2025/01/30/juan-manuel-calvo-auschwitz-va-ser-una-concepcio-industrial-de-la-mort/>

Entrevista a Joan M. Calvo a Catalunya-Ràdio

Stolpersteine a l'Hospitalet de Llobregat

El 8 de febrer es van col·locar 10 Stolpersteine dedicades als deportats locals a diferents espais de la ciutat. A mig matí es va fer un acte a la Plaça Espanya, on van intervenir, a més de l'alcalde, David Quirós, representants del Memorial Democràtic, de la Diputació de Barcelona i de l'Amical de Mauthausen, representada per Fernando Cardoso. Amb aquesta edició són 21 les Stolpersteine que s'han instal·lat a la ciutat. El responsable del Museu, coordinador de la investigació, va assenyalar que s'han localitzat un total de 64 deportats i els propers anys es continuaran col·locant les que falten.

Stolpersteine a El Vendrell

Durant el matí del dissabte 15 de març es van col·locar 10 Stolpersteine davant el domicili d'altres deportats de la localitat. Queden pendents per a una nova ocasió les altres set que falten. Al migdia es va dur a terme l'acte institucional a la Plaça Nova, davant de l'escultura dedicada a Pau Casals i, entre el nombrós públic assistent, hi va haver una presència important de familiars de les víctimes. Els parlaments van anar a càrrec de Joan M. Calvo president de l'Amical de Mauthausen; de Jordi Font Agulló, director del Memorial Democràtic; de Ramon Arnabat, president de l'Institut d'Estudis Penedesencs i de Kenneth

Martínez, batlle de la localitat. L'escriptora Gemma Ventura va intervenir i l'acte va finalitzar amb l'actuació de la cantant Marina Rossell.

XARXA MAI MÉS

20-30 de gener, Gironella (Barcelona). Formant part de les jornades de memòria organitzades per l'ajuntament es va poder visitar des del 20 de gener l'exposició *Resistents i Deportades* de l'Amical. El dia 30 es va projectar el Documental *Carretera a Gusen* a l'alumnat de Batxillerat de l'institut de la localitat, amb la participació al col·loqui del seu protagonista, Àlex Cirera, i el president de la nostra associació.

24 de gener, Les Franqueses (Barcelona). L'ajuntament d'aquesta localitat celebra un acte anual a l'aniversari del bombardeig realitzat per l'aviació italiana el 1939, acte en què es recorda els deportats locals i les víctimes del nazisme. En nom de l'Amical va intervenir el nostre president Joan M. Calvo. Hi van participar alcaldes i alcaldesses de la comarca, el Memorial Democràtic i la Diputació de Barcelona.

24 de gener, Lleida. Els alumnes de les comarques

de Lleida que van participar al viatge a Mauthausen del 2024 van fer, com a retorn, l'activitat: *L'experiència d'un viatge als camps de concentració nazis*. L'acte va tenir lloc a la sala Alfred Perenya de la localitat. Cal destacar la participació molt activa que ha tingut el grup d'alumnes que pertanyen a centres educatius de diverses localitats de la província: Lleida, Almenar, Alguairó i Oliana. El fet que de cada centre viatjava únicament una parella d'alumnes ha obligat els 14 components del grup a fer diverses activitats de trobada tant abans com després del viatge que s'han plasmat en aquest acte amb la projecció d'un

vídeo realitzat amb ajuda professional que mostra l'esforç i el compromís adquirit per tots ells. El fons musical del vídeo era la cançó *S'oblida tot* composta, tant la lletra com la música, per una de les alumnes del grup, Cristina Floruc, d'Oliana. Podeu veure el vídeo en aquest enllaç:

https://youtu.be/zVk_Z73m6SE?si=FO2PPHtkKo8kA-lb

25 de gener. Sant Boi de Llobregat (Barcelona). Amb la projecció del documental *La noia de Salònica*, d'Alison Jayne Wilson al local de *Cal Ninyo teatre*, va començar el cicle documental *Holocaust i Deportació* de l'Amical, en col·laboració amb l'ajuntament i que tindrà continuïtat al llarg dels propers mesos amb la projecció de dos documentals més. Hi van intervenir Carlos Mordoh, nét de la protagonista i Isidoro Teruel, de l'Amical.

29 de gener, Terrassa (Barcelona). La regidora de memòria i el president de l'Amical van presentar les 10 Stolpersteine que s'instal·laran pròximament recordant d'altres deportats locals, amb la participació de diversos centres educatius de la ciutat als quals se'ls van lliurar les Stolpersteine per a la seva custòdia fins el dia que siguin col·locades.

30 de gener. Barberà del Vallès. (Barcelona). Organitzat per l'associació de Memòria Històrica es va projectar el documental *La noia de Salònica* d'Alison Jayne Wilson amb l'assistència d'un públic nombros. L'acte va comptar amb la presència de l'alcalde i la regidora de memòria, altres regidors i diversos tècnics municipals. Van participar al col·loqui Carles Mordoh, nét de la protagonista, i el president de l'Amical, Joan M. Calvo.

2 de febrer, Cerdanyola del Vallès (Barcelona). Acte organitzat per l'ajuntament on també es va commemorar el *Dia de l'Exili i la Deportació*. Dues alumnes de l'Institut Forat del Vent, van llegir el manifest de l'Amical. El nostre president va participar en l'ofrena floral al monument que recorda els deportats de la localitat.

8 de febrer, Terrassa (Barcelona). Juan Antonio Olivares, expert sobre l'exili dels republicans de la ciutat, va exposar les seves investigacions en una conferència que va impartir el dia 8 a la seu de l'Associació de Veïns Cementiri Vell-Universitat. Soci de l'Amical de Mauthausen, ha investigat amb profu-

sió la relació dels deportats egarencs amb la ciutat localitzant procedències, domicilis i familiars. Una informació fonamental per a la instal·lació de les Stolpersteine a Terrassa.

17 de febrer, Terrassa (Barcelona). El grup d'alumnes de l'Institut Can Roca de Terrassa, que el 2024 van viatjar amb l'Amical als actes internacionals d'alliberament del camp de Mauthausen, van presentar el vídeo sobre la seva experiència davant de nombroses famílies i companys i companyes. L'audiovisual forma part del treball de recerca de Batxillerat i l'itinerari recorregut l'acompanyen de reflexions, poesies i peces musicals molt oportunes. Van convidar la regidora de Memòria, Montserrat Caupena, de l'Ajuntament de Terrassa i el president de l'Amical. Enhorabona a les alumnes i al professorat que les ha acompanyat en aquest projecte.

20 de febrer: Gavà (Barcelona). En aquesta localitat es va celebrar el plenari de la Xarxa de Memòria del Baix Llobregat, del qual forma part l'Amical, i on es va presentar la memòria d'activitats i les propostes per al proper període d'actuacions, destacant la presència d'una important representació del Consell Comarcal al viatge organitzat per l'Amical per assistir a la commemoració del 80è aniversari de l'alliberament del camp de Mauthausen. Posteriorment, els assistents al plenari van visitar el refugi antiaeri habilitat com un important espai de memòria.

5 de març Terrassa (Barcelona). Es van lliurar les noves 10 Stolpersteine als centres educatius participants al projecte pedagògic. Durant l'acte van intervenir l'alcalde de Terrassa, Jordi Ballart; la regidora de Memòria Democràtica, Montserrat Caupena; el director del Memorial Democràtic, Jordi Font; el president de l'Amical de Mauthausen, Joan M. Calvo i els familiars dels deportats Natàlia Cugueró i Juan Arnau.

6 de març, Tarragona. X Trobada d'Ajuntaments. Hi van participar unes 55 persones representants de 25 ajuntaments i dels Consells Comarcals del Baix Llobregat, el Vallès Occidental i la Terra Alta. Van obrir la trobada la regidora de Memòria, Sandra Ramos, el director general de Memòria de Catalunya, Francesc Xavier Menéndez i el president de l'Amical Joan M. Calvo.

El professor Jaume Camps, de la URV, va presentar una interessant ponència sobre *l'Europa actual, 80 anys després de l'alliberament dels camps*, amb exemples actuals interpretats des de la perspectiva històrica de la reconstrucció europea després de la derrota del nazisme i el feixisme a la Segona Guerra Mundial; un, n'és el ressorgiment dels discursos de l'extrema dreta i la banalització de passat.

Josepa Gardenyes i Joan M. Calvo van exposar la importància de les celebracions d'aquest aniversari i la programació dels viatges organitzats per l'Amical per als mesos d'abril i maig, amb presència d'estudiants, a Auschwitz, Buchenwald, Ravensbrück i Mauthausen. Després del descans i el cafè es van presentar diver-

ses experiències del Consell Comarcal del Baix Llobregat, les Franqueses del Vallès, el Consell Comarcal de la Terra Alta. La Pobla de Lillet, Montornès del Vallès, Sant Just Desvern, Barberà del Vallès i Tarragona.

Per finalitzar la trobada es van compartir diverses idees i perspectives de futur de la Xarxa i vam quedar emplaçats a reunir-nos a la nostra seu un cop haguem tornat dels viatges als camps.

Des de l'Amical volem fer públic el nostre agraïment a tots els participants i als qui van excusar la seva presència (Barcelona, Constantí, Vilanova i la Geltrú) i, de manera especial, a Joaquim Nolla, de l'Arxiu de Tarragona que va gestionar tots els aspectes pràctics i ens ho va posar molt fàcil i, també als familiars de deportats i socis de l'Amical que ens van acompanyar. Durant el dinar posterior vam poder continuar par-

lant, de forma distesa, sobre els diferents temes que es van plantejar al llarg de la jornada i que ens poden orientar sobre les actuacions futures al si de la xarxa *Mai Més*.

22 de març, Lleida. Trobada del grup d'alumnes de les comarques de Lleida que viatjaran a Mauthausen aquest any. A la reunió hi han assistit també els pares dels estudiants i professors dels instituts que participen en aquest viatge: Instituts d'Oliana, Almenar; i de Lleida capital: Instituts Josep Lladonosa, La Caparrella, Guindàvols, Manuel de Montsuar, Màrius Torres i Col·legi El Carme.

Després d'una primera part de presentació del viatge per part de l'Amical i de l'Ajuntament de Lleida, que el faciliten amb el conveni subscrit entre ambdues parts, va seguir una segona part de la jornada amb activitats per facilitar el coneixement i la col·laboració entre els 11 alumnes representants dels centres abans descrits.

29 de març, Sant Boi de Llobregat (Barcelona). A la sala d'actes del centre sociocultural *Cal Ninyo* va seguir el cicle *Holocaust i cinema* amb la projecció del documental *Carretera a Gusen* que va comptar amb la participació del protagonista, Àlex Cirera, i Isidoro Teruel, en representació de l'Amical, els quals van mantenir un interessant col·loqui amb el públic. Van estar acompanyats pel regidor de Memòria Àlex Pérez.

ACTIVITATS

Al llarg d'aquests mesos s'han succeït centenars de conferències i actuacions per part de membres de l'Amical que han impartit xerrades o han realitzat diverses activitats adreçades a alumnes de nombrosos instituts i centres educatius de tot Espanya. Enumerar-les aquí seria prolix, però volem deixar constància de l'interès creixent de molts centres educatius que sol·liciten la presència de l'Amical de Mauthausen i altres camps per a dur a terme diverses activitats: conferències, exposicions, etc.

7 de gener, Ejea de los Caballeros (Saragossa). Exposició *Cincovilleses en los campos nazis* al IES Reyes Católicos.

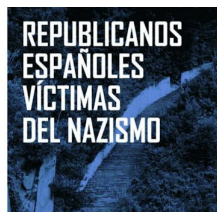
20 al 31 de gener, La Rinconada (Sevilla). Exposició: *Republicanos españoles víctimas del nazisme*.

Dña. Fátima Vargas Estévez
Delegada de Memoria Histórica,

Tiene el placer de invitarle a la inauguración de la Exposición "Republicanos Españoles Víctimas del Nazismo", el lunes 20 de enero a las 19,00h en la Sala Maga del Centro Cultural de la Villa.

Centro Cultural de la Villa
C/ Vereda de los Chapatales, Nº 2
41300 - San José de La Rinconada

Del 20 al 31 de Enero de 2025
Sala Maga - Centro Cultural de la Villa
San José de La Rinconada
Horarios: De Martes a Domingo de 10h a 13 h
Jardín: De Lunes a Sábado de 17h a 20h

29 de gener, Terol. Xerrada: *Guia per al coneixement de la història de la deportació* al CPEPA Isabel de Segura de Terol.

29 de gener, Òrgiva (Granada). Ángel del Río, delegat a Andalusia, va impartir durant tot el matí una xerrada-col·loqui amb el títol: *De l'Alpujarra a Mauthausen: la deportació andalusina als camps nazis*. Hi van assistir alumnes de diferents cursos de l'IES Alpujarra.

31 de gener, Mataró (Barcelona). Conferència del nostre president Joan M. Calvo: *Persecució dels discapacitats sota el nazisme*, sobre el programa nazi Aktion T4, adreçat a l'extermini de les persones amb discapacitats o malalts mentals. L'acte fou organitzat pel Grup de Recerca de Memòria Històrica ce l'ajuntament.

11 de gener, Saragossa. Xerrada-col·loqui *Què és la No-violència i la Pau*. Va intervenir Elena Blasco, com a delegada de l'associació Amical de Mauthausen i integrant de PAMA.

6 de febrer. Hospitalet de Llobregat (Barcelona). Projectió del documental *Carretera a Gusen* al Mu-

seu d'Hospitalet. Va assistir un nombrós públic que va participar activament al col·loqui amb Àlex Cirera, el protagonista, i Joan M. Calvo, president de l'Amical.

11 al 25 de febrer, Ejea de los Caballeros (Saragossa). Exposició *Cincovilleses als camps nazis*. L'exposició es va exhibir al Centre Cívic d'Ejea. El dia 11 de febrer va tenir lloc la inauguració amb la intervenció d'un dels nostres delegats a l'Aragó, Carlos Espés Lacima, que ha dut a terme el treball de preparació d'aquesta exposició. L'acompanyaren a la presentació l'historiador José Antonio Remón Aisa i

Jesús Ángel Marco, familiar dels deportats Rogelio i Romualdo Laplaza.

11 a 28 de febrer, Blanes (Girona). La nostra exposició *Resistents i deportades* va estar exposada en aquesta localitat a iniciativa d'una associació local i en col·laboració amb l'ajuntament.

19 febrer, Saragossa. Xerrada: *Guia per al coneixement de la història de la deportació* al Centre Públic d'Educació de Persones Adultes, Concepción Arenal, de Saragossa.

5 de març. Terrassa (Barcelona). Als locals de la nova seu de la Fundació PRODIS –una iniciativa social destinada a l'assistència i promoció integral de persones adultes amb discapacitat intel·lectual, trastorn mental, paràlisi cerebral o persones amb trastorn de l'espectre autista (TEA)– el Club Social de l'entitat va presentar l'exposició *Memòria i dignitat. Les víctimes de l'Holocaust a Terrassa*. Una experiència que va sorgir del taller de fotografia tenint com a objecte d'observació les Stolpersteine instal·lades a diferents carrers de la ciutat. Després de la visita a l'exposició es va projectar un vídeo, creat per l'alumnat del taller, on es va plasmar el procés creatiu amb diverses aportacions sobre el tema de la deportació.

20 al 30 de març, Gelves (Sevilla). Exposició: *Republicans espanyols víctimes del nazisme*.

24 de març, Logrosán (Càceres). Conferència del nostre delegat a Extremadura en record dels 12 deportats d'aquesta localitat i localitats veïnes d'Alia, Cañamero i Guadalupe.

26 de març, Valverde de Leganés (Badajoz).

Xerrada sobre la deportació als camps nazis, amb la participació del nostre delegat a Extremadura José Hinojosa que va compartir la xerrada amb diferents familiars de deportats: Sara Hernández, néta del deportat Anselmo Hernández Bravo; Antonio Gimeno, nebot dels deportats Juan i Manuel Gimeno Olivera; Mario Rodríguez Aparicio, nét del deportat Miguel Aparicio Espejo; Anselmo Bravo, nebot-nét del deportat Anselmo Hernández Bravo. Els vuit deportats eren originaris de Valverde de Leganés.

De l'1 al 10 d'abril, Malpartida de Plasencia (Càceres). Exposició: *Deportats espanyols als camps de concentració nazis*. Aquesta exposició ha estat elaborada per la nostra delegació a Extremadura. Amb l'exhibició de l'exposició a Malpartida de Plasencia es pretén recordar els, almenys, 82 deportats de Càceres dels quals 54 van morir en deportació.

1 al 10 d'abril, Valverde de Leganés (Badajoz). Exposició: *Deportats espanyols als camps de concentració nazis*. Es va poder visitar al col·legi Cristo Crucificado de la localitat.

1 al 10 d'abril, Mèrida (Badajoz). Exposició: *Deportats espanyols als camps de concentració nazis*. Es va poder visitar a l'IES Quercus de la localitat.

2 d'abril, Motril (Granada). Ángel del Río, delegat a Andalusia, va impartir una conferència a 120 estudiants de l'IES José Martín Recorda, amb el títol: *La deportació republicana als camps nazis*.

3 d'abril, Saragossa. Reunió dels alumnes dels instituts Miguel Catalán, de Saragossa, i Reyes Católicos, d'Ejea de los Caballeros, que aquest any representaran els joves aragonesos en el viatge a Mauthausen organitzat per l'Amical de Mauthausen i altres camps. A la reunió han assistit també algunes mares i pares dels alumnes i professorat dels dos IES. Ha dirigit la reunió Elena Blasco, delegada de l'Amical a l'Aragó que els ha informat sobre el viatge, treballs i activitats que hauran de realitzar. La reunió ha estat un punt de trobada per tal que es coneguin els alumnes dels dos instituts.

3 d'abril, Antequera (Màlaga). Ángel del Río, delegat a Andalusia, va impartir una conferència amb el títol: *Andalusos als camps nazis*, a estudiants de batxillerat i docents de l'IES Pedro Espinosa.

4 d'abril, Terrassa (Barcelona). II Jornada Resistència i deportació femenina adreçada a l'alumnat d'ESO; Batxillerat i Cicles formatius, es va celebrar a l'auditori del Vapor Universitari i va estar organitzada pel Servei d'Universitats i transferència del coneixement. El nostre president Joan M. Calvo, va impartir una conferència sota el títol *Les dones sota l'Holocaust*. Tot seguit, es va projectar el documental *La*

noia de Salònica i, posteriorment, Elisenda Berlenguer, de l'Amical de Ravensbrück, va presentar un monòleg teatral interpretat per l'actriu Verónica Bas, sobre fragments del testimoni de Neus Català. Va acabar la jornada amb un diàleg entre els estudiants participants i les persones que havien intervingut anteriorment.

5 d'abril. Lleida. L'Amical de les Brigades Internacionals de Catalunya va organitzar unes Jornades sota el títol *Les Brigades Internacionals a les terres de Lleida. Defensant les llibertats*, on hi va haver conferències que van tractar diversos aspectes sobre la se-

va presència a terres lleidatanes. El president de la nostra associació va intervenir amb una conferència sobre la deportació dels brigadistes a diferents camps nazis on van coincidir amb els republicans espanyols deportats.

7 al 13 d'abril, Tauste (Saragossa). Exposició *Cinco-villenses als camps nazis*, dins de la Setmana de la República. El 7 d'abril es va inaugurar l'exposició amb la participació del nostre delegat a l'Aragó, Carlos Espés.

País Basc

Des de fa un any, aproximadament, s'han reunit Etxahun Galparsoro, Unai Eguia i Juan Francisco Murillo, delegat de l'Amical al País Basc, per donar forma a una Coordinadora de la deportació. Ha estat un camí llarg on l'Amical ha tingut un paper determinant i que va culminar el 24 de març amb la presentació en roda de premsa de la coordinadora a l'edifici de la Borsa de Bilbao.

La coordinadora està integrada, de moment, per: Kepa Ordoki Elkartea, Associació Nikolas Guerendiain, La Ilusión, Grup Hradischko 1945, Sestao Elkartea, Amical de Mauthausen i altres camps, i persones físiques com els historiadors Etxahun Galparsoro i Jose Mari Mitxelena.

Esperem el reconeixement institucional per part del Govern Basc, amb algun acte amb les famílies dels deportats/des, amics, amigues i associacions.

Emplacem les diputacions de cada província a realitzar actes d'homenatge als deportats bascos que incloïu:

- Un monument en record als deportats bascos a nivell d'Euskadi.

- Un compromís institucional per realitzar les gestions necessàries perquè es pugui posar o bé un fill de l'arbre de Guernica o plaques d'homenatge a tots els camps principals on van ser deportats bascos o basques.

Començarem amb l'organització d'un acte públic el 3 de maig a Ficoba, Irun, on acudiran familiars, amics i polítics d'alt nivell del govern basc, la idea

que s'ha proposat i que Gogora l'ha pres com a seva, és que en aquest acte es posi la primera pedra d'un espai de memòria de la deportació basca, a escassos metres de la frontera d'Irun amb Hendaia (França), lloc des d'on sortien i tornaven nombrosos combois de deportats i les seves famílies.

També es preparen unes jornades que se celebraran el 14/15/16 de juliol a la UPV (palau Miramar) de Donostia sobre deportació, en la qual presentarem el projecte dels viatges amb alumnes als camps nazis.

Participem al consell sectorial de memòria històrica de l'ajuntament de Donostia, des d'on es treballa per mantenir la memòria i el record dels deportats bascos, també formem part de la comissió de divulgació d'assessorament per realitzar activitats de memòria a diferents IES donostiarres.

Aquest any, amb motiu del 80è aniversari de l'alliberament dels camps nazis, estem treballant juntament amb l'empresa KOMA en la realització d'activitats en record dels deportats guipuscoans, treballant amb IES Guipuscoans. Durant aquest any Tolosa, Zarauz, Andoain, Azpeitia, Azkoitia, Lazkao, Ordizia, Renteria, són alguns dels pobles on durant una setmana hem muntat o es muntarà l'exposició itinerant *Deportació, Soledat i Silenci*, incloent activitats de divulgació a les aules del centre, sobre el que va ser la deportació i l'holocaust nazi, activitats realitzades per mitjà de visites guiades de l'exposició i activitats diverses de recerca i divulgació a l'interior de les aules.

L'última setmana de març vam inaugurar a la casa de Cultura d'Oquendo una exposició sobre Francesc Boix, que està integrada al festival de drets humans

de Donostia i, durant gairebé tres mesos, explicarà d'una manera gràfica la vida de Francesc Boix (el fotògraf de Mauthausen) durant la guerra d'Espanya, el seu exili, la seva deportació i alliberament del camp de Mauthausen, realitzant visites guiades el dia de la inauguració a càrrec del president de l'Amical Joan M. Calvo i altres visites diverses, programades per al públic en general.

També s'està ampliant l'exposició itinerant que disposa la delegació del País Basc, per mitjà d'un projecte subvencionat per la Diputació guipuscoana, l'ampliació consta de tríptics per lliurar als llocs on s'exposi,

així com incloure-hi 10 fotos més d'altres camps nazis i 7 Roll-Up que tractaran temes d'actualitat com els nous feixismes i l'Holocaust, de manera que el nom de l'exposició canviarà a *Exili, Deportació i Holocaust*.

La Rioja

Hem participat a les trobades transfrontereres antifeixistes celebrades a Logroño (La Rioja) durant un cap de setmana.

En aquests darrers mesos també hem acudit a realitzar diferents actes de difusió i divulgació a pobles de la comarca.

Navarra

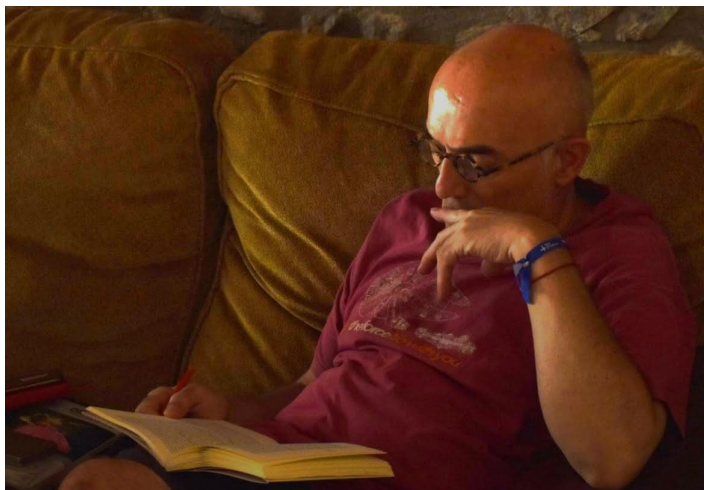
Estem mantenint converses amb l'Institut de la Memòria de Navarra per fer un viatge als camps nazis. En aquests moments, després d'uns mesos de pausa, s'està reprenent el projecte inicial amb l'ajut de l'Associació AFFNA36.

Del 27 al 31 de gener va estar exposada al Parlament de Navarra l'exposició *Deportación, silencio y soledad*.

RECORDEM A...

Xavier Alsina

El 21 de març passat ens va deixar el filòsof Javier Alsina González, soci i amic de la nostra Amical. El seu compromís amb la memòria de la deportació republicana als camps nazis va començar fa molts anys i es va materialitzar en múltiples activitats realitzades amb estudiants d'ensenyament secundari als centres educatius on va treballar com a docent. Sempre va voler comptar amb l'ajuda i l'assessorament de l'Amical. Quan es va jubilar va decidir implicar-se com a col·laborador i, mentre la seva salut li ho va permetre, cada dimecres contribuïa al treball de la nostra associació amb els seus coneixements i bonhomia. Que descansi en pau.

Marian Turski

El Comitè Internacional d'Auschwitz (IAK) comunica la mort, el 18 de febrer de 2025, del seu president, el supervivent jueu-polonès d'Auschwitz i periodista Marian Turski, a Varsòvia, a l'edat de 98 anys.

Marian Turski, nascut el 1926, va ser empresonat quan era adolescent juntament amb la seva família al gueto de Lodz a l'ocupació nazi el 1942 i deportat al camp d'extermini d'Auschwitz el 1944. Gràcies a la solidaritat dels seus companys i a la seva voluntat de sobreviure, va sortir viu d'aquest camp. Quan es va dissoldre el camp el gener de 1945, va ser portat en

una de les marxes de la mort al camp de concentració de Buchenwald abans de ser deportat a Theresienstadt, on va ser alliberat per l'Exèrcit Roig el 8 de maig de 1945.

Va tornar a Varsòvia i es va afiliar al Partit Obrer Unificat Polonès, on va treballar com a cap del departament editorial històric de la revista de notícies Polityka des de 1958. Va ser president de l'Institut Històric Jueu de Varsòvia, membre de la junta directiva de l'Associació de Combatents i Víctimes Jueves de la Segona Guerra Mundial, president del Consell del Museu d'Història dels Jueus polonesos de Varsòvia i, des del 2021, president del Comitè Internacional d'Auschwitz. En els darrers anys ha rebut nombrosos premis internacionals i va continuar assumint tasques socials en l'àmbit de la tasca commemorativa.

Expressem el nostre sentit condol a la seva família i als membres del Comitè Internacional d'Auschwitz per la pèrdua d'aquest home íntegre, figura important del moviment antifeixista.

Carles Rebollo.

El 12 de març ens va deixar als 57 anys d'edat el soci de l'Amical Carles Rebollo. Era nét de Tomás Rebollo Echániz, deportat a Mauthausen amb el número 3252 i que va morir a Mauthausen el dia 28 de juny de 1942. L'àvia de Carles, Maria Olivas, fou una de las fundadores de l'Amical y el seu pare, Tomás Rebollo, ha estat una persona activa que ha desenvolupat una gran tasca donant testimoni a nombrosos centres educatius.

Christiane Dekeyser-Rachez

Els nostres amics de l'Amicale de Mauthausen belga ens comuniquen la mort de Christiane Dekeyser-Rachez, el 6 de gener de 2025. Va néixer a Anvers l'1 de setembre de 1933. El seu pare Camille-Maurice Dekeyser, agent del Servei d'Intel·ligència belga, va ser detingut el 18 de juliol de 1941 i va morir a Melk, subcamp de Mauthausen, el 3 de març de 1945. La seva mare, Marie Van Cauwenberghe, va ser militant de la Resistència belga.

El 1958, després que es conegueren a les cerimònies a Mauthausen, es va casar amb Henri Rachez, el pare del qual Clément, ferroviari, va ser detingut durant un sabotatge i, enviat a Mauthausen, acabà morint a Gusen.

Va ser vicesecretària i després secretària general de l'Amicale de Mauthausen de Bèlgica des del 1956. Era la delegada belga al CIM des del 1963.

AGRAÏMENT

L'Amical agraeix a la Fundació Rey Ardid de Saragossa la donació del quadre que van fer membres d'aquesta associació i que van utilitzar en la seva intervenció a l'acte en Memòria de les Víctimes de l'Holocaust celebrat a Saragossa el mes de gener passat.

